

COMMISSION ROYALE DES MONUMENTS ET DES SITES
KONINKLIJKE COMMISSIE VOOR MONUMENTEN EN LANDSCHAPPEN

Brussel Stedenbouw en Erfgoed
Directie Cultureel Erfgoed
De Heer Thierry WAUTERS
Directeur
Kunstberg 10-13
B - 1000 BRUSSEL

Brussel, 29/04/2024

N/Réf. : BXL20106_716_PREA
Gest. : GM/PYL
V/Réf. : 2043-0071/10/2024-217PR
Corr: P-Y LAMY

BRUSSEL. Sint-Kristoffelstraat, 36-39. Rijke Klarenklooster (= beschermd als monument)
PRINCIPEADVIES : Herbestemming, restauratie en verbouwing van het voormalige Rijke Klarenklooster met binnenkoer en achterliggende tuin : bouw van een nieuw volume aan de Sint-Kristoffelstraat

Principeadvies van de KCML

Mijnheer de Directeur,

Naar aanleiding van de projectvergadering van 19/04/2024 en in antwoord op uw brief van 24/04/2024, sturen wij u het advies dat onze Commissie over bovengenoemd onderwerp uitgebracht heeft tijdens haar vergadering van 24/04/2024.

Het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20/02/2020 beschermt als monument de gevels en bedakingen van sommige gebouwen evenals de binnentrap uit de tijd van Lodewijk XVI gelegen in de zuidwestelijke vleugel van het klooster van de Rijke Klaren.

De gevels en daken van de vleugel aan de Sint-Kristoffelstraat maken deel uit van de bescherming.

OPMERKING : Het huidige principeadvies van de KCML **betreft alleen het voorontwerp voor de bouw van een nieuw volume aan de Sint-Kristoffelvleugel**. De andere aspecten van het globale restauratieproject, waarin dit voorstel zich inschrijft en die in het voorbereidend document van de projectvergadering van 19/04/2024 aan bod komen, **worden in dit advies niet behandeld**; de KCML zal hierover uitspraak doen in het kader van een volgende adviesaanvraag.

De KCML sprak zich al eerder uit over de mogelijkheid tot de bouw van een nieuw volume aan de Sint-Kristoffelstraat, meer bepaald in het kader van een eerste principeadvies over het Masterplan en van een voorontwerp dat besproken werd tijdens de projectvergadering van 08/11/2023. De Commissie was aanvankelijk geen voorstander van dit idee. Naar aanleiding van een herwerkt voorstel, toegelicht tijdens de projectvergadering van 19/04/2024, werd het punt opnieuw op collegiaal besproken tijdens de plenaire zitting van de KCML van 24/04/2024.

Ten opzichte van de vorige ontwerpversie werd een aantal wijzigingen doorgevoerd gericht op een betere interactie tussen de (aangevulde) Sint-Kristoffelvleugel en de openbare ruimte. Zo wordt langs de straatzijde, op de begane grond een open galerij toegevoegd voorzien van een doorlopende

Vicarissenleugel
Aile des Vicaires

Kristoffelvleugel
Aile Saint-Christophe

Afbeelding uit het voorbereidend document Projectvergadering

zitbank. De nieuwe gevel wordt op dit niveau opengewerkt zodat het sociaal café dat geprogrammeerd staat op de gelijkvloerse verdieping zich opent naar de Sint-Kristoffelstraat en ook naar de voormalige kloostertuin toe.

Tijdens de projectvergadering werd ook de herwaardering van de kloostertuin en de restauratie met herstel van de coherentie van de gevels en daken van de pandgang toegelicht. Daarnaast is het belang van het nieuwe volume benadrukt om het nieuwe sociale programma (maaltijdbedeling aan en opvang van vluchtelingen) te kunnen realiseren.

Grafische documenten uit het voorbereidend document van de projectvergadering ; foto's KCML (april 2024)

Advies KCML

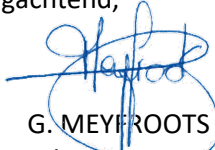
Rekening houdende met de aanpassingen aan het voorontwerp en de bijkomende motivatie tijdens de projectvergadering, heeft de KCML het voorstel om de kloostervleugel aan de Sint-Kristoffelstraat aan te vullen met een nieuw volume opnieuw geëvalueerd. Ze brengt om volgende redenen een gunstig advies uit over het principe:

- Het voorstel past in een globaal project om het Rijke Klarenklooster te herbestemmen en te herwaarderen. Het herstel van de historische constellatie van de Sint-Kristoffelvleugel betekent vanuit erfgoedkundig oogmerk een meerwaarde voor de leesbaarheid van het monument en in het bijzonder ook voor de belevingswaarde van de kloostertuin. De 'aanvulling' van de Sint-Kristoffelvleugel en het herstel van de historische volumewerking en van de continuïteit van de noklijn vormen een essentiële schakel de herwaardering van de kloostertuin en omliggende gevels.
- Het bebouwen van een deel van het bestaande openbare domein zal op verschillende manieren worden gecompenseerd : door de inrichting van een open galerij op de begane grond en de herinrichting/herwaardering van de ruimte en door een nieuwe interactie en transparantie tot stand te brengen tussen de openbare ruimte en de kloostertuin. De kloostertuin zou ook semi-toegankelijk worden en in dat opzicht een belangrijke troef vormen voor de leefkwaliteit van de wijk.
- De bouw van het nieuwe volume biedt mogelijkheden om zwaardere installaties en technieken, zoals een nieuwe lift, hier onder te brengen, eerder dan in de historische bebouwing.

De KCML gaat dus akkoord met de aanvulling van de Sint-Kristoffelvleugel met een eigentijds volume. De uitdaging ligt nu in de uitwerking van de vormgeving om een nieuwe, kwaliteitsvolle laag aan het monument toe te voegen met respect voor de bestaande historische gelaagdheid. Het schetsontwerp dat voorligt is in dat opzicht nog niet overtuigend. In de verdere uitwerking van het ontwerp vraagt de Commissie rekening te houden met volgende aanbevelingen en randvoorwaarden:

- De inplanting en het gabariet van het nieuwe volume moeten uitgaan van de historische toestand van het klooster die, op basis van grondig historisch onderzoek, zo nauwkeurig mogelijk gedocumenteerd moet worden. De heropbouw/aanvulling van de Sint-Kristoffelvleugel dient resoluut, duidelijk en volledig te zijn en de kloostertypologie in grote lijnen te herstellen.
De architecturale vormgeving en materialiteit van de nieuwbouw mogen duidelijk eigentijds zijn, kwaliteitsvol zonder in concurrentie te treden met het historische monument. De KCML verwijst in dat verband naar as 2 van haar memorandum 2024-2029 (zie : https://kcml.brussels/sites/default/files/2024-01/Memorandum_2024_NL_0.pdf).
- De KCML vraagt zowel wat vormgeving als programma betreft bijzonder aandachtig te zijn voor de uitwerking van de hoek van het nieuwe volume op de Sint-Kristoffel/Rijke Klarenstraat, omwille van de strategische plaats die deze hoek inneemt in het stadsweefsel. Mogelijk kan de historische toestand ook hier inspiratie bieden. Ze vraagt te vermijden om weinig valoriserende functies in de hoekruimten in te planten (zoals sanitaire – cf. huidige schetsontwerp), maar van deze positie gebruik te maken bij de organisatie van het programma.
- De KCML benadrukt het belang om de bouw van het nieuwe volume te benaderen als essentiële schakel van een coherent totaalproject voor het voormalige klooster. In dat opzicht moet de nieuwbouw maximaal worden benut om het historische erfgoed te valoriseren en te vrijwaren van zware ingrepen (cf. integratie van lift in dit volume). De beschermde en historische waardevolle delen moeten zorgvuldig worden gerestaureerd en in ere hersteld (herstel pandgang, restauratie en herwaardering van de beschermde Lodewijk XVI-trap, enz.). De kloostertuin moet volgens de oorspronkelijke typologie (vier gelijke kwadranten) heraangelegd en aangeplant worden. Nieuwe, invasieve installaties (zoals fietsenbergingen, overkappingen/tenten...) zijn daar niet compatibel mee.
- De vooropgestelde interactie/transparantie tussen kloostertuin en openbaar domein is positief. De KCML vraagt echter hoe die transparantie gerealiseerd zal worden aan de kant van de kloostertuin, zonder aan historische waardevolle geveldelen te raken. Ook hier dringt zich een fijne analyse en subtiële aanpak op.

Hoogachtend,

G. MEYFRROOTS
Adjunct-secretaris

C. FRISQUE
Wvd.Voorzitter

Kopie : pylamy@urban.brussels ; jvandersmissen@urban.brussels ; restauratie@urban.brussels ; crms@urban.brussels